

TRE av FIRE fly

I dag, 20 år etter krigens slutt, står krigsårene som noe fjernt og uvirkelig for mange av oss, spesielt for den yngre garde. Vi har glemte de ødeleggelser vårt land var gjenstand for, de redsler og all den grusomhet som det norske folk opplevet i disse årene. Og hva med mange nordmenn som ofret alt for å kjempe for et fritt Norge, husker vi dem? Nei, vil jeg atter si, de er gått i glemmeboken sammen med alt det andre.

Major Helge Mathisen fra Sigerfjord var en av de mange som gikk med i kampen mot tyskerne. Jeg vil si at det er vel få nordmenn det er blitt skutt så mye etter som ham. Han, og mange med ham, kjempet med livet som innsats, uten tanke på seg selv og de ofre de kanskje måtte bringe i kampen. De kjempet for et fritt Norge.

En av veteranene i 331-skvadronen forteller

Her er historien om nåværende major Helge Mathisen, en veteran i kampen mot tyskerne. Han begynte på 6. divisjons befalskole i Harstad i 1935, uten tanke på å gjøre noen militær karriere, som han selv sier, men for å skaffe seg en utdanning. Søknaden til befalsskolen var stor i den tiden, 200 mann søkte og 20 ble tatt opp, han var en av dem.

I januar 1940 var han fremdeles i militæret, men nå var han kommet seg over på Speiderskolen i flyvåpnet. — Jeg søkte meg over i flyvåpnet, sier han, fordi jeg alltid hadde hatt lyst til å fly, kanskje fordi eventyrlysten var så stor i meg på den tiden.

— Da det braket løs den 9. april var jeg fremdeles ved flyverskolen, fortsetter han. Om kvelden den 8. april hadde vi en følelse av at det snart ville skje noe, så vi flyttet vekk alle de flyene vi kunne få i lufta. Mens vi satt på skolebenken dagen etter, viste det seg at våre antagelser hadde holdt stikk, tyskerne bombet da de relativt tomme hangarene. Vår oppgave ble nå å holde tyske fly borte fra flyplassen på Kjeller, og som sersjant fikk jeg denne jobben. Vi rigget til 3 mitraljøser midt på flyplassen, og vi greidde å holde tyskerne borte ganske lenge, slik at de ikke fikk landet der med troppeflyene sine.

DA 9. APRIL KOM

Samme kveld fikk vi ordre om å forlate Kjeller, og vi flyttet da hele flyskolen til ytre Rendalen.

Mens vi lå her fikk vi besøk av den kjente Jonas Lie. Vi satte opp et fly for ham og hjalp ham videre, men hadde vi da visst at han gikk med tyskerne mot sitt

eget land, hadde vi nok kommet til å ta oss av ham på en annen måte.

Senere fikset vi til en flyplass på Setnesmoen, men ble bombet ut derfra, og da tyskerne kom nordover, over Tynset, fikk vi ordre om å oppløse troppene og dra hjem på beste måte. Jeg dro da nordover til området ved Kristiansund, og fikk fatt på ei skøyte der. Her traff jeg nåværende admiral Tamber, og vi reiste sammen nordover. På turen fra Kristvik ved Kristiansund til Finnsnes måtte jeg skifte båt hele 6 ganger, men jeg kom da fram. Fra Finnsnes fortsatte jeg opp til Bardufoss, hvor jeg var med mot tyskerne til krigen var over for Norges vedkommende.

Han stopper opp, lener seg tilbake i stolen og finner fram pipe og tobakk. Da han har fått fyr på pipa, fortsetter han:

— Nå fikk en kamerat og jeg ordre om å fly over til Sverige el-

ler Finland, men det ble ikke noe av det da Håkon Kyllingmark dukket opp og ba oss bli tilbake for å utføre noen særoppdrag. Oppdragene var å reise rundt og samle opplysninger om tyskerne, og jeg fikk til og med jobb hos tyskerne som karttegnar, noe som førte til at jeg fikk fatt i alle tegningene av Bardufoss flyplass. I denne tida var jeg mye sammen med Arne Agård fra Tromsø, og vi hadde mange oppdrag sammen.

Utpå høsten begynte det imidlertid å bli varmt om ørene på oss, og vi begynte å tenke på å komme oss over til England. En gjeng hadde alt vært i gang med å skaffe oss de nødvendige opplysninger, mens andre var igang med å skaffe oss en båt. Den 15. januar '41 dro vi 13 mann ut fra Stokmarknes. Overlege Johnson i Oslo skulle være med oss sammen med familien, men han fikk meldeplikt og ble derfor ikke med. Meningen var at vi skulle innom Shetland først, men her bommet vi, og havnet på nordpynten — (Wiek) av Skottland den 22. jan.

Han har pratet seg varm nå, ordene kommer i en strøm ut fra ham.

OVER TIL ENGLAND

— Over i England fikk jeg straks jobb i flyvåpnet, sier han og ser på meg om det er ok at han fortsetter. Jeg nikker og han går videre: — Jeg ble utnevnt til fenrik, og jobben min ble å opplære rekrutter. Jeg syntes det var en tam oppgave å sette en stridslysten nordmann på, så jeg var glad da jeg fikk ordre om at jeg skulle på kurs for å kunne være med på oppdrag hjemme i Norge. Det var den engelske marinen som

20 år
etter
krigen

skutt ned

trenet oss opp i landgang og som commandos. Ferdig med kurset ble vi briefet av Linge, og jeg var da klar for nye oppgaver. Det viste seg at jeg måtte kaste flyveruniformen, og stille opp som marinegast, jeg var nemlig uttatt til å være med på det første Lofotenraidet.

Da vi kom tilbake ble jeg fortsatt utlånt til marinen, jeg skulle nå være med på å lage commandosoldater av norske marinegaster. Senere ble jeg utnevnt til skipper på ei skøyte, oppsatt av marinen, og ordren var at jeg skulle være med på det andre

Lofotenraidet i jula -41. Med til sammen 7 skøyter startet vi fra England. Den 20. des. passerte vi Shetland, og der ble vi overrasket av orkan. Det ble store skader på båtene, og det var bare to skøyter som var i såpass stand at vi kunne komme oss videre. Vi kom inn ved Træna, hvor det raste full

Forts side 10

Tekst og fotos :
Knut Sevaldsen

Tre av fire —

Forts. fra side 8.

storm. Vi dreiv rundt, men kom oss ut av det og ble liggende utenfor Myken for å bakke. Alt som hette ovner var knust av stormen, det eneste vi hadde tilbake for å gjøre opp varme på var en primus. Min oppgave var å ødelegge fyrlyktene, og 1. juledag fikk vi blåst opp de fleste lyktene fram til Bodø. Båten var nå så herjet etter stormen at jeg ikke fikk ta den tilbake til England etter toktet. Et engelsk troppeskip plukket oss opp, og førte oss tilbake til England.

VIDERE TIL CANADA

I mars 42 ble jeg sendt over til Canada, jeg skulle være med på rekrutt opplæringen av norsk-amerikanere i Toronto. Jeg likte ikke jobben, den var for dau, ville med i kampene igjen. Jeg fant på mye galt for å komme ut av rekrutt-opplæringen, og tilslutt greidde jeg det. Og nå kom jeg dit hvor jeg ønsket, jeg ble sendt opp til Little Norway for å bli utdannet som flyver. Høsten 43 kom jeg tilbake til England hvor jeg fikk den siste finpussing av flyverutdannelsen min.

— Og så, sier jeg å ser på ham. Nå er det jeg som er blitt ivrig, og venter spent på resten av historien.

INN I 331-SKVADRONEN

— Våren 1944 kom jeg inn i den i dag så kjente 331-skvadronen, hvor jeg var med til krigen sluttet. Jeg fløy stort sett inn over kontinentet i såkalt lav flyving, hvor vi bombet og skjøt på tyskerne. Vi hadde også enkelte oppdrag hvor vi eskorterte bombefly inn over tysk område.

— Og D-dagen, var du med da?

— Visst var jeg med, sier han, vi kara i 331-skvadronen hadde flere tokt den dagen. Jobben vår var å holde tyske fly borte, og vi angrep også tyske tropper. Denne jobben var fenomenalt farlig, fortsetter han og smatter på pipa. — Du ser at vi fløy svært lavt over kanalen og inn over land, og vi kom da midt i skuddlinja for de allierte marinefartøy som lå i kanalen. Bare i 88-gruppe ble 25 fly skutt ned av egne den dagen.

Det var et fantastisk syn som møtte oss da vi fløy over kanalen. Under oss var det så tett med skip at vi knapt nok kunne se havflaten, mens hele franskekysten var innhyllet i en tett røyksky av all bombing. På land så vi allierte soldater kjempe seg framover, — med det ene mål for øye å komme seg lenger og lenger inn i Frankrike. For dem fantes det ingen veg tilbake.

— Er det noen tokt du husker spesielt godt?

— Det er litt vanskelig å skille ut noen spesielle, men det er likevel et tokt jeg aldri glemmer. Det var like etter invasjonen, og vi skulle «myke opp» Luftwaffe. Jeg

har aldri sett så mange fly i lufta som den dagen. På samme tid var det oppe 900 Halifax og Lanchester, 1 100 Liberators og Flying fortres, og over disse lå det cirka 1 500 jagerfly. Jeg lå ganske høyt oppe, og det var en fantastisk armada av fly jeg skuet ned på, forresten den største som har vært i lufta på en gang. Oppdraget var å bombe flyplasser i Frankrike, Holland, Belgia og Tyskland, og på under en time greidde vi å ødelegge 1 100 tyske fly.

En annen gang vi var ute på tokt med tre skvadroner, to norske og en engelsk, ble vi plutselig overrumplet av over 100 Messerschmitt's og Focher Wulf's. Dette var like etter invasjonen og vi befant oss midt inne i Frankrike, og denne gangen mistet vi mange menn.

Han nøler litt, det er som om han blir fylt med minnet over de kameratene han mistet, men så lysner han opp igjen.

— Vi hadde også tilfelle i 331-skvadronen at hele tyske kompani overga seg på bakken under oss, mens vi sirklet rundt dem. De vinket med hvite flagg, og vi drev dem tilbake slik at de ble tatt til fange.

— Var du med under absolutt hele invasjonen?

— Både ja og nei, vil jeg si. Helt på slutten av krigen fryktet vi for at tyskerne skulle sette seg fast i Norge. De norske skvadronene ble derfor sendt tilbake til England, hvor vi ble utstyrt med helt nye Spitfires, for å være med på å jage tyskerne ut av Norge. Tyskerne kapitulerte imidlertid, så vi kunne lande i Norge uten kamp. Vi fløy fra Aberdeen den 22. mai 1945, og landet på Sola. Jeg ble foresten utnevnt til kaptein like etter at vi kom tilbake til Norge. Den FNK'en som jeg fløy tilbake med står i dag på flymuseet i Oslo.

— Hvordan virket all denne krigingen du har vært med på, inn på nervene?

— Det gikk jo ofte svært hardt ut over oss, og vi mistet jo mange av kameratene våre. Jeg kan nevne at da vi lå på kontinentet ble 3 av 4 fly blandt oss skutt ned, men jeg hadde flaks hele tiden og greidde meg bra. All denne slossingen rundt oss, og alt vi var med på gjorde at i allefall jeg på slutten ble likeglad overfor det som skjedde rundt meg. Maven kom i ulage hos meg på grunnen av spenningen og det harde kjøret, og det gikk lang tid før den kom i orden igjen.

— Jeg ser at du har endel utmerkelse, kan du si litt om dem?

— Vel, det er kanskje ikke så mye å si, det var jo slikt man fikk ettersom man var med i kampene. Men det er i allefall sikkert at jeg ikke har fått dem i kaffeslaberas, slutter Major Mathisen, en av veteranene i 331-skvadronen, den skvadronen som oppnådde de beste resultater av samtlige allierte jagerskvadroner.